

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.9.5.2023

Pani
Iwona Skotnicka-Suchy
Prezes Zarządu
ARS MEDICA Sp. z o.o. w Radymnie
ul. Legionów 1
37-550 Radymno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	ARS MEDICA Sp. z o.o. w Radymnie ¹ 37-550 Radymno, ul. Legionów 1
Kierownik jednostki kontrolowanej	Iwona Skotnicka-Suchy, Prezes Zarządu ARS MEDICA Sp. z o.o. w Radymnie ² , od 15 września 2017 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego. 2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	1. Marek Sikora, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/187/2023 z 6 listopada 2023 r. 2. Paulina Wojtowicz-Maryjka, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/188/2023 z 6 listopada 2023 r. (akta kontroli: tom I, str. 2-19)

¹ ARS MEDICA Sp. z o.o. w Radymnie, wpisana do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą prowadzonego przez Wojewodę Podkarpackiego (nr księgi: 000000010297), realizowała działalność leczniczą w zakładzie leczniczym – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ARS MEDICA” w Radymnie. Dalej też: NZOZ.

² Dalej: Prezes.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła, że przyjęta w NZOZ praktyka powiadamiania gwarantowała zawiadomienie o wymaganych szczepieniach ochronnych wszystkich zobowiązanych. Ustaliła jednak, że w 52% badanych przypadków, w karcie uodpornienia pacjenta, nie odnotowano faktu poinformowania o tym obowiązku, co naruszało przepisy § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁵.

Działania NZOZ, związane z wykonywaniem szczepień, polegające na przeprowadzaniu badań kwalifikacyjnych przed szczepieniem, udokumentowaniu tego faktu w historii zdrowia i choroby pacjenta oraz wykonywaniu szczepień przez osobę mającą wymagane kwalifikacje, były prawidłowe. Niezamieszczanie w tej dokumentacji informacji o przeprowadzonym szczepieniu było jednak niezgodne z § 9 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁶. NIK ustaliła ponadto, że NZOZ przeprowadzał szczepienia w drugim i szóstym roku życia nie w pełni zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych⁷.

Podejmowano działania w celu przypomnienia o obowiązku szczepienia osobom, które nie zgłosiły się do przychodni. NIK negatywnie ocenia fakt, że NZOZ w sprawozdaniach kwartalnych sporządzonych za okresy od I kwartału 2021 r. do III kwartału 2023 r. z realizacji szczepień ochronnych nie wykazywał liczby osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych oraz nie dołączał imiennego wykazu tych osób. Było to niezgodne ze wzorem kwartalnego sprawozdania z realizacji szczepień ochronnych określonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych. Tylko jeden raz, w styczniu 2024 r., NZOZ przekazał Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Jarosławiu⁸ wykaz osób uchylających się od szczepienia.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia prowadzoną przez NZOZ działalność oświatowo-zdrowotną dotyczącą obowiązkowych szczepień ochronnych, pomimo tego że nie była ona w pełni odnotowywana w dokumentacji medycznej.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 2172, ze zm. Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. poz. 2077).

⁶ Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

⁷ Program Szczepień Ochronnych ustalany był komunikatami Głównego Inspektora Sanitarnego: 1) z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2021 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 117) (poprzedzony komunikatem Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 26 października 2020 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2021 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 90); 2) z dnia 28 października 2021 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2022 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 85); 3) z dnia 28 października 2022 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 113). Od 1 października 2023 r. Schemat obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży określony był rozporządzeniem z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

⁸ Dalej: PSSE lub Stacja.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowania w sytuacji uchylania się od niego

Opis stanu faktycznego

1.1

W NZOZ nie opracowano pisemnych procedur dotyczących organizacji szczepień. Prezes poinformowała, że zgodnie z przyjętą praktyką informacje o obowiązkowych szczepieniach ochronnych przeciw chorobom zakaźnym¹⁰ przekazywano rodzicom¹¹ na wizycie patronażowej¹², rejestrując dzieci na pierwsze szczepienie. Przy każdym szczepieniu dzieci w wieku do dwóch lat wyznaczano kolejny termin szczepienia, ustnie przekazując go rodzicom i zapisując w książeczce zdrowia dziecka, a także na pierwszej stronie karty uodpornienia w celu sprawnego wyszukania karty na następną wizytę szczepienną. Prezes dodała, że dzieci i młodzież szkolna informowana była o szczepieniu przez higienistki/pielęgniarki szkolne¹³, po ustaleniu terminu z pielęgniarką z punktu szczepień. Przekazywano im formularz zgody rodziców na szczepienie. Prezes wskazała, że NZOZ kierował również do nauczycieli prośby o przypomnienie rodzicom o szczepieniu tuż przed jego terminem.

Ponadto Prezes poinformowała, że pielęgniarka z punktu szczepień na bieżąco analizowała karty uodpornienia¹⁴, aby wyselekcjonować pacjentów, których należało zaszczepić. W celu zawiadomienia w odpowiednim terminie każdego zobowiązanego do szczepienia sortowała te karty według miesięcy, na które wyznaczone były terminy kolejnych szczepień. Następnie analizowała je pod kątem pacjentów, którzy nie zgłosili się do NZOZ. Prezes dodała, że taki sposób prowadzenia kart uodpornienia umożliwiał szybkie wskazanie dzieci, które nie zaszczepiły się w wyznaczonym terminie.

(akta kontroli: tom I, str. 42-43, 46-51)

W zakresie koordynowania szczepień Prezes wskazała, że lekarze razem z pielęgniarką uczestniczyli w planowaniu szczepień, ustalali terminy z uwzględnieniem: kalendarza szczepień, sytuacji epidemiologicznej oraz ilości zachorowań. Ponadto Prezes wyjaśniła, że *dzięki dobremu kontaktowi z rodzicami, jako lekarze pediatrzy, pielęgniarki z punktu szczepień i rejestracji, NZOZ realizował szczepienia obowiązkowe planowo i bez zaległości, co miało odbicie w najwyższym współczynniku wyszczepialności w powiecie jarosławskim (wg danych z PSSE). Powyższe działania nie są dokumentowane.*

(akta kontroli: tom I, str. 42-45)

W rocznych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych (MZ-54) wykazywano stan zaszczepienia według „kalendarza szczepień” dzieci z następujących roczników:

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Dalej też: szczepienia, szczepienia obowiązkowe, szczepienia ochronne.

¹¹ Także osobom, które sprawowały prawną faktyczną pieczęć nad dzieckiem.

¹² Wizyta u pediatry z dzieckiem w wieku do czwartego tygodnia życia, mająca na celu sprawdzenie, czy proces adaptacji noworodka do życia pozalonowego przebiega prawidłowo.

¹³ NZOZ świadczył opiekę pielęgniarską w 11 szkołach podstawowych oraz jednej średniej.

¹⁴ Indywidualna wewnętrzna dokumentacja medyczna zawierająca informacje dotyczące przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych.

- na koniec 2021 r. rocznika 2019 r.: 82% w pełni zaszczepionych, 15% zaszczepionych częściowo, 3% w ogóle niezaszczepionych;
- na koniec 2022 r. rocznika 2020 r.: 84% w pełni zaszczepionych, 12% zaszczepionych częściowo, 4% w ogóle niezaszczepionych;
- na koniec 2023 r. rocznika 2021 r.: 85% w pełni zaszczepionych, 15% zaszczepionych częściowo, 0% w ogóle niezaszczepionych.

(akta kontroli: tom II, str. 77-88)

Prezes poinformowała, że podanie przez NZOZ dla poszczególnych lat objętych kontrolą, informacji o liczbie pacjentów: zobowiązanych do szczepień, zaszczepionych, zaszczepionych z użyciem szczepionek wysoko skojarzonych, którzy odmówili szczepień, którym odroczone termin szczepienia, z podziałem na szczepienia przewidziane w danym okresie życia wiązałyby się z koniecznością zatrudnienia informatyka i oddelegowaniem pielęgniarki odpowiedzialnej za szczepienia dzieci do pracy z nim w trudnym do przewidzenia wymiarze godzinowym, kosztem jej pracy przy szczepieniu dzieci. Ponadto Prezes wyjaśniła, że:

- stopień trudności i złożoności ww. danych wychodzi poza możliwości personelu medycznego z przyczyn merytorycznych – brak odpowiedniego narzędzia w postaci programu informatycznego lub chociażby wcześniej prowadzonych podobnych zestawień,
- pielęgniarka odpowiadająca za szczepienia jest zatrudniona na 2/5 etatu (czas niezbędny do wykonania szczepień obowiązkowych), brak więc personelu medycznego, który ma wiedzę na temat sporządzania sprawozdań i zestawień dotyczących szczepień.

Prezes wyjaśniła, że NZOZ dysponował danymi o liczbie pacjentów podlegających szczepieniu na podstawie kart szczepień. Na podstawie ilości kart oraz oceny jakie szczepienia i w ilu dawkach mają być wykonane składano w PSSE zamówienia na szczepionki.

(akta kontroli: tom I, str. 32-41)

Podkarpacki Oddział Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, w odpowiedzi na pismo NIK, poinformował, że NFZ nie posiada danych dotyczącej liczby dzieci i młodzieży zobowiązanych do zaszczepienia przez NZOZ. Z informacji uzyskanych od NFZ wynika, że w okresie objętym kontrolą¹⁵ liczba pacjentów przypisanych do NZOZ wynosiła odpowiednio:

- w 2021 r. – 79 będących w pierwszym roku życia, 104 w drugim, 116 w szóstym, 110 w 10., 151 w 14. oraz 118 w 19. (łącznie 678 pacjentów),
- w 2022 r. – 80 będących w pierwszym roku życia, 82 w drugim, 100 w szóstym, 105 w 10., 162 w 14. oraz 118 w 19. (łącznie 647 pacjentów),
- w 2023 r. – 66 będących w pierwszym roku życia, 88 w drugim, 92 w szóstym, 97 w 10., 123 w 14. oraz 104 w 19. (łącznie 570 pacjentów),

(akta kontroli: tom I, str. 20-31)

Badając dokumentację medyczną dotyczącą szczepień¹⁶, na podstawie próby 150 kart uodpornienia dzieci, które powinny zostać objęte szczepieniami¹⁷ odpowiednio

¹⁵ Według stanu na koniec grudnia 2021 r., 2022 r. oraz 2023 r.

¹⁶ Zgodnie z § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych informacje na temat przeprowadzonych szczepień dokumentowane są w karcie uodpornienia, książeczce szczepień oraz dokumentacji medycznej, o której mowa w przepisach o rodzajach i zakresie dokumentacji medycznej oraz sposobie jej przetwarzania, tj. historii zdrowia i choroby (§ 36 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2020 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz. U. z 2022 r. poz. 1304, ze zm.). Od 1 października 2023 r. powyższe kwestie zostały uregulowane w § 12 ust.1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

¹⁷ Według Programu Szczepień Ochronnych.

w 2021 r. w drugim roku życia¹⁸, w 2022 r. w szóstym¹⁹ i 10. roku życia²⁰ oraz w 2023 r. w 14.²¹ i 19. roku życia²² stwierdzono, że:

– nie odnotowywano w kartach uodpornienia, w miejscu do tego przewidzianym, faktu poinformowania o obowiązku poddania się szczepieniu ochronnemu. Zgodnie z przyjętą w NZOZ procedurą, potwierdzeniem powiadomienia rodziców o obowiązku szczepienia dzieci w drugim roku życia była adnotacja na pierwszej stronie karty uodpornienia o wyznaczonym terminie kolejnego szczepienia. W przypadku dzieci starszych fakt poinformowania o szczepieniu odnotowany był jedynie w kartach uodpornienia niezaszczepionych pacjentów. Zapisano tam²³ podejmowane działania informujące lub przypominające o wykonaniu tego obowiązku, np. wysłane wiadomości SMS, listy, rozmowy w czasie wizyty w NZOZ. Sposoby udokumentowania w karcie uodpornienia faktu powiadomienia o obowiązku szczepienia, o których mowa powyżej, dotyczyły blisko połowy badanych przypadków²⁴;

– bezpośrednio po przeprowadzonych szczepieniach, w odpowiednich częściach kart uodpornienia, zamieszczano odręcznie, czytelnym pismem wpisy na temat szczepień, z tym że w większości przypadków²⁵ w miejscu nazwy szczepionki i jej serii umieszczano naklejki z informacjami na ten temat;

– z 50 dzieci będących w drugim roku życia zaszczepiono 47 (94%), z 25 dzieci będących: w szóstym roku życia zaszczepiono 23 (92%), w 10. roku życia – 19 (76%), w 14. roku życia – 22 (88%), w 19. roku życia – 21 (84%);

– 18 dzieci²⁶ (12% badanych) nie otrzymało uwzględnionych w Programie Szczepień Ochronnych szczepień przewidzianych dla badanych okresów. Z adnotacji na kartach szczepień oraz historii zdrowia i choroby tych dzieci wynika, że NZOZ zawiadamiał oraz przypominał rodzicom o konieczności szczepienia poprzez wysłanie wiadomości SMS, listu, rozmowy na wizytach w NZOZ²⁷ lub w ramach osobistego kontaktu pielęgniarki środowiskowej, przekazanie informacji przez higienistkę szkolną.

(akta kontroli: tom I, str. 49-77, 106-420)

NZOZ wykonywał obowiązki szczepień w przypadku dzieci przybyłych z innych krajów przebywających na terenie Polski dłużej niż trzy miesiące. Prezes poinformowała, że ww. obowiązki realizowano wobec trójki dzieci²⁸ z Ukrainy. Z dokumentacji medycznej wynika, że na pierwszych wizytach w NZOZ informowano rodziców tych dzieci o szczepieniach obowiązkowych. W przypadku dwójki dzieci nie udało się przeprowadzić żadnego szczepienia, ponieważ wróciły one do Ukrainy. Przed szczepieniami trzeciego przeprowadzany był wywiad przesiewowy w formie 15 pytań sformułowanych w języku polskim i ukraińskim.

Prezes poinformowała, że NZOZ dysponuje kalendarzem szczepień obowiązujących w Ukrainie i nie ma problemów w zakresie tłumaczenia dokumentacji, gdyż występują w niej międzynarodowe nazwy szczepionek.

¹⁸ Próba 50 spraw. W drugim roku życia realizowano po dwa szczepienia.

¹⁹ Próba 25 spraw. W szóstym roku życia NZOZ realizował jedno szczepienia (drugie szczepienie przewidziane w Programie Szczepień Ochronnych NZOZ realizował po szóstym roku życia).

²⁰ Próba 25 spraw. W 10. roku życia NZOZ realizował jedno szczepienia.

²¹ Próba 25 spraw. W 14. roku życia NZOZ realizował jedno szczepienia.

²² Próba 25 spraw. W 19. roku życia NZOZ realizował jedno szczepienia.

²³ W miejscu dotyczącym przeciwwskazania do szczepień lub niepożądanych odczynów poszczepiennych.

²⁴ W 94 przypadkach na 197, w których istniał obowiązek.

²⁵ W przypadku 151 szczepień na 181 wykonanych.

²⁶ W tym jednemu dziecku odroczone termin szczepienia.

²⁷ Na dokumentacji medycznej (historii zdrowia i choroby lub karcie uodpornienia) umieszczano nalepkę z informacją o zaległych szczepieniach, by pielęgniarka z rejestracji lub lekarz mogli przypomnieć o obowiązku szczepienia.

²⁸ Dzieci te urodziły się w 2022 r.

(akta kontroli: tom I, str. 78-92)

NZOZ posiadał jedną kartę uodpornienia, przekazaną przez szpital²⁹ dotyczącą dziecka, które nie zgłosiło się do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej³⁰ w NZOZ. Dziecko urodziło się w listopadzie 2020 r. i jako noworodek zostało zaszczepione w szpitalu. Rodzice nie zapisali go jednak do przychodni prowadzonej przez NZOZ. Kontrolowana jednostka podejmowała działania w celu objęcia dziecka szczepieniami obowiązkowymi polegające na: przekazaniu przez położną środowiskową prośby do rodzica o informacje do jakiego lekarza POZ zapisane jest dziecko, wysłaniu listu z informacją o zalegającym szczepieniu oraz koniecznością zapisania dziecka do lekarza POZ, próbie telefonicznego kontaktu, wysłaniu wiadomości SMS o pilnym kontakcie z punktem szczepień, wysłaniu wezwania do szczepienia dziecka. Ponadto NZOZ w styczniu 2024 r. przekazał PSSE dane tego dziecka (i jego rodzica) jako uchylającego się od obowiązku szczepień.

Prezes wyjaśniła, że z matką podejmowano kontakt wielokrotnie – telefony, informacje SMS oraz pisma za potwierdzeniem odbioru. Przy ostatniej kontroli Sanepidu przeanalizowano kartę szczepień dziecka z kontrolującą, która poleciła wysłać jeszcze jedno pismo do matki – wezwanie do szczepienia i jeśli nie przyniesie to skutku w postaci wizyty matki z dzieckiem na szczepieniu wraz z dokonaniem zapisu dziecka do naszego NZOZ-u ma być zgłoszona w sprawozdaniu za IV kwartał roku 2023 r.

Z informacji uzyskanych z centrali NFZ wynika, że zgodnie ze stanem danych Centralnego Wykazu Ubezpieczonych pacjent ten nie posiada deklaracji do lekarza POZ, a NFZ nie dysponuje informacjami o zrealizowanych u tego pacjenta szczepieniach ochronnych przeciw chorobom zakaźnym (ponieważ NFZ nie prowadzi rejestru osób zaszczepionych).

(akta kontroli: tom I, str. 93-105; tom II, str. 69-70)

W trakcie niniejszej kontroli, za pośrednictwem lekarzy NZOZ, udostępniono rodzicom dzieci, którzy z różnych przyczyn zgłosili się na wizytę do NZOZ, przygotowaną przez NIK anonimową ankietę dotyczącą stanu obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Ankieta składała się z sześciu pytań³¹. W trakcie kontroli wypełnionych zostało 111 ankiet. Prawie wszyscy ankietowani (95%) stwierdzili, że posiadają wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych, wskazując lekarza rodzinnego (85%) jako główne źródło tej wiedzy. Poza tym wiedzę o szczepieniach czerpano z ulotek i plakatów w przychodni (29%), z mediów (12%) oraz innych źródeł (8%)³². Tylko sześciu ankietowanych (5%) przyznało, że odmówiło zaszczepienia swojego dziecka (czterech jako powód odmowy wskazało „brak wystarczającej wiedzy na temat bezpieczeństwa szczepionek i korzyści wynikających z zaszczepienia”, a dwóch – „informacje w mediach zniechęcające do zaszczepienia”). Połowa ankietowanych (56 osób) chciałaby, aby poszerzono zakres bezpłatnych szczepień ochronnych dzieci o inne szczepienia przeciwko chorobom zakaźnym, z tym że tylko 22 osoby wskazały te choroby (głównie ospę – 14 razy

²⁹ Podmiot wykonujący działalność leczniczą, który sprawował opiekę nad noworodkiem przekazuje kartę uodpornienia podmiotowi wykonującemu działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

³⁰ Dalej: POZ.

³¹ 1. Czy posiadała/posiadał Pani/Pan wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych dziecka? (tak, nie); 2. Skąd wiedza ta pochodziła? (od lekarza rodzinnego, z mediów, z ulotek i plakatów w przychodni, innych źródeł (jakich)); 3. Czy Pani/Pan odmówiła/odmówił szczepienia swojego dziecka? (tak/nie); 4. Jaka była przyczyna odmowy? (brak wystarczającej wiedzy na temat bezpieczeństwa szczepionek i korzyści wynikających z zaszczepienia, informacje w mediach zniechęcające do zaszczepienia, inne (jakie)); 5. Czy Pani/Pan chciałaby/chciałby, aby poszerzono zakres bezpłatnych szczepień obowiązkowych dzieci o inne szczepienia przeciwko chorobom zakaźnym? (tak (wskazać jakie), nie (z jakich przyczyn)); 6. Jeżeli Pani/Pan uważa, że należałoby poszerzyć zakres obowiązkowych szczepień, to czy podjęłaby Pani/podjął Pan inicjatywę w tym kierunku? (tak (wskazać jaką i do kogo została skierowana), nie).

³² Dwie osoby podały, że wiedza pochodziła z książeczki zdrowia, jedna, że jest lekarzem, a pozostałe (67%) nie wskazało źródła wiedzy.

i meningokoki – 3 razy³³). 24 ankietowanych (22%) podało, że podjęło inicjatywę w tym zakresie, w tym sześciu skierowaną do lekarza³⁴. Przeciw poszerzeniu zakresu bezpłatnych szczepień obowiązkowych opowiedziało się 46 ankietowanych (41%), w tym pięciu uzasadniło swoje stanowisko, wskazując, że obecnie szczepienia są wystarczające i nie ma takiej konieczności (czterech) oraz że „rodzic sam powinien decydować, czy jest potrzeba szczepić dzieci” (jeden).

(akta kontroli: tom II, str. 242-354)

1.2

Badając dokumentację medyczną³⁵ wybranych do kontroli 75 zaszczepionych pacjentów³⁶ ustalono, że:

- badania kwalifikacyjne poprzedzające wykonanie obowiązkowych szczepień przeprowadzali lekarze pediatrzy przed wykonaniem szczepień, z zachowaniem zasad określonych w § 7 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych³⁷;
- czynności związane z przeprowadzeniem badań kwalifikacyjnych miały odzwierciedlenie w historii zdrowia i choroby (w badanej próbie nie wystąpiły przypadki kierowania pacjentów na konsultacje specjalistyczne);
- osoba wykonująca szczepienia miała wymagane kwalifikacje;
- w historii zdrowia i choroby nie dokonywano wpisów na temat przeprowadzonych szczepień.

(akta kontroli: tom I, str. 52-57, 421-506)

W okresie objętym kontrolą lekarze NZOZ skierowali na konsultacje specjalistyczne siedmiu pacjentów, dla których wystawili łącznie dziewięć skierowań: w 2021 r. – pięć, a w 2023 r. – cztery. Wszystkie wystawione skierowania zostały odnotowane w historii zdrowia i choroby dzieci, natomiast w kartach uodpornienia umieszczono informację tylko o trzech skierowaniach. Prezes wyjaśniła, że *jeśli pielęgniarka z punktu szczepień ma taką wiedzę wpisuje ten fakt na kartę szczepień w przypadku pacjentów odmawiających szczepień*. Do dokumentacji medycznej trzech pacjentów dołączona była informacja dla lekarza rodzinnego, wystawiona przez lekarza specjalistę przeprowadzającego konsultację, odnośnie wyniku konsultacji specjalistycznej oraz indywidualnego programu szczepień. Dokumentacja medyczna pozostałych czterech pacjentów nie zawierała informacji od lekarza specjalisty, ponieważ dzieci te nie odbyły jeszcze wizyt w poradni specjalistycznej.

(akta kontroli: tom I, str. 52-53, 511-556)

1.3

Kwartalne sprawozdania z przeprowadzonych szczepień obowiązkowych za lata 2021-2023, za wyjątkiem sprawozdania za IV kwartał 2023 r. z informacji zawartych w kartach uodpornienia, zostały przekazane do PSSE terminowo. Ww. sprawozdanie za IV kwartał 2023 r. przekazano 9 stycznia 2024 r., tj. z dwudniowym opóźnieniem w stosunku do terminu wynikającego z rozporządzenia Ministra Zdrowia³⁸, ale

³³ Po jeden raz: HPV, rota wirusy, grypa, COVID, WZW B.

³⁴ Pozostali nie wskazali jaką inicjatywę podjęli.

³⁵ Kart uodpornienia oraz historii zdrowia i choroby.

³⁶ Po 25 osób zaszczepionych w każdym roku objętym kontrolą wybranych losowo z próby badanej w ramach punktu 1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

³⁷ Od 1 października 2023 r. § 10 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

³⁸ Zgodnie z § 16 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych kwartalne sprawozdanie z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych jest sporządzane i przekazywane państwowemu powiatowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie 7 dni od zakończenia kwartału.

w terminie wyznaczonym przez Stację, która pismem z 27 grudnia 2023 r. poinformowała NZOZ, że sprawozdania należy przesłać do 10 stycznia 2024 r. Sprawozdania przekazywane były w 2021 r. – osobiście, a w 2022 r. i 2023 r. za pomocą środków komunikacji elektronicznej³⁹. Razem ze sprawozdaniami za IV kwartał NZOZ przekazywał do Stacji sprawozdania roczne MZ-54⁴⁰.

Kwartalne oraz roczne sprawozdania sporządzane były przez NZOZ „ręcznie” poprzez każdorazową analizę poszczególnych kart uodpornienia pacjentów. Prezes wyjaśniła, że *zajmuje to 2-3 dni robocze. Do sprawozdania liczone są wszystkie szczepienia z kart szczepień dzieci i osób dorosłych z danego okresu rozliczeniowego, z podziałem na rodzaj wykorzystanej szczepionki otrzymanej z Sanepidu. Sprawdzana jest każda karta szczepień. Według Prezes prowadzenie dokumentacji medycznej umożliwia sprawne i zgodne ze stanem faktycznym sporządzenie sprawozdań kwartalnych i rocznych.*

NZOZ nie potrafił przedstawić wykazu dzieci i młodzieży objętych szczepieniami i niezaszczepionych, które zostały wykazane w sprawozdaniach. Prezes wyjaśniła, że nie mogą przedstawić imiennego wykazu dzieci i młodzieży, ponieważ takie zestawienie nie były prowadzone przez NZOZ na bieżąco.

W związku z rotacją pacjentów i związaną z tym koniecznością przekazywania dokumentacji medycznej pomiędzy placówkami zdrowia, nie była możliwa weryfikacja czy sprawozdania zostały sporządzone zgodnie z dokumentacją źródłową.

(akta kontroli: tom II, str. 2-97, 180-181)

Sprawozdania kwartalne sporządzone w latach 2022-2023 ze szczepień ochronnych z informacji zawartych w kartach uodpornienia nie zawierały nagłówka, obejmującego m.in. danych o nazwie jednostki sprawozdawczej, adresacie oraz okresie sprawozdawczym, a w przypadku sprawozdań z ilości wykorzystanych szczepionek nagłówek nie został wypełniony⁴¹. Ponadto niektóre z tych sprawozdań⁴² nie zawierały podpisu osoby sporządzającej (działającej w imieniu sprawozdawcy).

Prezes wyjaśniła, że sprawozdania te były sporządzone na drukach udostępnionych na stronie PSSE.

Stacja, pismami z 30 grudnia 2021 r., 22 marca 2022 r. oraz 27 grudnia 2023 r., przypominała o obowiązku sporządzenia sprawozdań, wskazując, że należy przesłać je *tylko na aktualnych wzorach druków znajdujących się na stronie www.psse-jarostaw.pl*. Dodatkowo w piśmie z 27 grudnia 2023 r. wskazała, że *przy wypełnianiu wszystkich formularzy sprawozdań należy zwrócić uwagę na prawidłowe ich uzupełnienie, tj.: za jaki okres, jakiej placówki dotyczy sporządzony druk sprawozdania (pieczęć placówki), podpis osoby sporządzającej.*

Prezes wyjaśniła, że *program elektroniczny, na którym pracuje SANEPID w Jarosławiu nie pozwala na modyfikację i zamieszczanie nagłówek i informacji kto sporządził sprawozdanie*. Wskazała, że przy sporządzaniu sprawozdania za IV kwartał 2023 r. (z ilości wykorzystanych szczepionek), pielęgniarka pracowała na plikach udostępnionych przez PSSE 27 grudnia 2023 r., które nie dawały możliwości uzupełnienia danych nagłówkowych. Dodała, że w druku przekazanym do PSSE widnieją pieczątki: firmowa, pielęgniarki sporządzającej, data i miejsce.

³⁹ Dodatkowo za IV kwartał 2023 r. również osobiście.

⁴⁰ W terminie określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów: z dnia 25 września 2020 r. w sprawie Programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2021 (Dz. U. poz. 2062), z dnia 19 listopada 2021 r. w sprawie Programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2022 (Dz. U. poz. 2303), z dnia 7 października 2022 r. w sprawie Programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2023 (Dz. U. poz. 2453).

⁴¹ Jedynie w sprawozdaniu za II kwartał 2023 r. uzupełniono dane dotyczące nazwy jednostki sprawozdawczej i okresu sprawozdawczego.

⁴² Sprawozdania z kart uodpornienia za I kwartał 2022 r. oraz za I-III kwartał 2023 r., a sprawozdanie z ilości wykorzystanych szczepionek sporządzone w 2022 r. oraz za I-III kwartał 2023 r.

Prezes wyjaśniła ponadto, że *obecnie widzimy, że już istnieje możliwość naniesienia powyższych danych do sprawozdań w formie elektronicznej. W dniu kiedy sprawozdania zostały sporządzone, tj. 2 stycznia 2024 r. nie wiedzieliśmy, że już istnieją powyższe możliwości modyfikacji.*

(akta kontroli: tom II, str. 21-76, 160-176)

Dane wykazane w sprawozdaniach za ostatni kwartał lat 2021-2023 były spójne ze sprawozdaniami MZ-54 w zakresie wskazanej liczby kart uodpornień przechowywanych przez NZOZ. Innych danych zawartych w sprawozdaniach, ze względu na odmienny zakres, nie można porównać i ocenić pod względem spójności.

(akta kontroli: tom II, str. 5-88)

Prezes wytłumaczyła, że ze względu na prowadzenie bieżącej edukacji w zakresie obowiązkowych szczepień oraz braku odmów ich wykonania NZOZ nie prowadził analizy danych wynikających ze sprawozdań.

(akta kontroli: tom II, str. 100-102)

NZOZ w sprawozdaniu za IV kwartał 2023 r. z obowiązkowych szczepień ochronnych podał liczbę osób – siedmiu rodziców⁴³ – uchylających się od obowiązku szczepień. Razem z tym sprawozdaniem przekazał PSSE listę osób uchylających się od szczepień, w której wykazał 10 dzieci (i ich siedmiu rodziców) podając: ich imiona, nazwiska i daty urodzenia, brakujące szczepienia, przyczyny niezgłaszania się na szczepienia⁴⁴, rodzaj podjętych działań, imiona, nazwiska oraz adres do korespondencji opiekunów prawnych dziecka. Terminy niewykonanych szczepień tych dzieci przypadły na lata 2017-2023. W przypadku trójki dzieci rodzice złożyli pisemne oświadczenia o niewyrażeniu zgody na szczepienia, innej trójki nie zgodzili się na szczepienia co zostało odnotowane w dokumentacji medycznej, a pozostałych nie zareagowali na powiadomienia oraz przypomnienia o szczepieniu. Prezes poinformowała, że *PSSE nie wydała zaleceń w formie pisemnej, lecz sposób w jaki mają być zgłaszane dzieci uchylające się od szczepień nastąpiła w formie ustnej podczas kontroli nadzorczych PSSE.*

NZOZ nie przekazywał PSSE innych informacji dotyczących osób uchylających się od obowiązku szczepienia.

(akta kontroli: tom II, str. 69-70, 98-99, 108-159, 177-179)

W trakcie kontroli kart uodpornienia (pkt 1.1 wystąpienia pokontrolnego) stwierdzono, że 18 osobom⁴⁵ nie podano szczepionki przypadającej w badanym okresie życia. Nie pojawili się w NZOZ na wizycie szczepiennej, pomimo prawidłowego powiadomienia ich (rodziców) o obowiązku szczepienia. Nie złożyli pisemnego oświadczenia o odmowie szczepienia. W przypadku jednego dziecka rodzice w sierpniu 2023 r. odmówili szczepienia, jednak w grudniu 2023 r. zadeklarowali, że w najbliższych dniach podejmą decyzję o szczepieniu bądź podpisaniu oświadczenia o odmowie szczepienia, co zostało odnotowane przez lekarza w dokumentacji medycznej.

Żaden z ww. pacjentów nie został zgłoszony do PSSE jako uchylający się od szczepień. Prezes wyjaśniła, że *osoby te nie zgłaszały nam w trakcie rozmów zdecydowanej niechęci do szczepień swoich dzieci.*

(akta kontroli: tom I str. 106-117, 287-290, tom II, str. 103-106, 177-178)

W sprawozdaniach kwartalnych, w zakresie szczepień przewidzianych w Programie Szczepień Ochronnych w pierwszej dobie życia, wykazywano wyłącznie szczepienia wykonane w NZOZ. Prezes wskazała, że *szczepienia takie były wykonane tylko*

⁴³ Zgodnie ze wzorem sprawozdania udostępnionym na stronie internetowej PSSE.

⁴⁴ Brak zgody lub kontaktu z rodzicami, niezapisanie do NZOZ.

⁴⁵ W tym jedna osoba miała odroczony termin szczepienia.

w przypadku dzieci, które przyjechały na stałe z zagranicy z krajów gdzie nie są prowadzone szczepienia obowiązkowe przeciw BCG⁴⁶.

(akta kontroli: tom II, str. 5-76, 182-184)

W latach 2021-2023 PSSE przeprowadziła w NZOZ pięć kontroli dotyczących obowiązkowych szczepień ochronnych⁴⁷. W trakcie kontroli oceniano m.in. karty uodpornienia. PSSE nie stwierdziła nieprawidłowości, w związku z tym nie formułowała wniosków pokontrolnych. Z zapisów w protokołach kontroli wynika, że przekazywała informacje oraz wyjaśnienia m.in. na temat sposobu sporządzania sprawozdań kwartalnych ze szczepień ochronnych (adnotacja, że wniesiono uwagi do sporządzonego już sprawozdania⁴⁸) oraz postępowania w stosunku do osób opornych wobec szczepień ochronnych. Prezes odnosząc się do tych zapisów poinformowała, że PSSE przedstawiła działania wobec rodziców dzieci z zaległymi szczepieniami, a w przypadku ich nieskuteczności wskazała, aby wykazać te dzieci w sprawozdaniu za IV kwartał. Ponadto wyjaśniła, że PSSE nie wymagała oddzielnego sprawozdania dotyczącego dzieci z Ukrainy, ze względu na niewielkie ilości zaszczepionych.

(akta kontroli: tom II, str. 185-221)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W 52% badanych przypadków⁴⁹ w kartach uodpornienia nie odnotowano faktu poinformowania o obowiązku poddania się obowiązkowemu szczepieniu.

Prezes wyjaśniła, że *od czasu kiedy pracuje w Przychodni w Radymnie tj. od 35 lat nie było ani obowiązku, ani praktyki odnotowywania w karcie uodpornienia ani karcie zdrowia dziecka poinformowania rodzica/opiekuna o terminie szczepień.*

Zgodnie z § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁵⁰ w dokumentacji medycznej (o której mowa w przepisach o rodzajach i zakresie dokumentacji medycznej oraz sposobie jej przetwarzania), m.in. w karcie uodpornienia odnotowuje się fakt poinformowania osoby obowiązanej do poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu lub osoby, która sprawuje prawną pieczę nad tą osobą, albo opiekuna faktycznego o obowiązku poddania się temu szczepieniu.

(akta kontroli: tom I, str. 49-51, 106-420)

2. W kartach uodpornienia w miejscu nazwy szczepionki i jej serii w 84% badanych przypadkach⁵¹ umieszczono naklejki z informacjami na ten temat.

Prezes wyjaśniła, że *umieszczanie naklejek jest wygodnym i dokładnym sposobem na udokumentowanie szczepienia i jest praktyczne we wszystkich placówkach. Naklejka na strzykawce właśnie do tego służy.*

Zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁵² wpisów do dokumentów, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 1 i 2 (karcie uodpornienia i książeczce szczepień) dokonuje

⁴⁶ Szczepienia przeciw gruźlicy.

⁴⁷ Przedmiotem kontroli była: ocena bieżąca w zakresie szczepień ochronnych w młodszych rocznikach (po jednej kontroli w 2021 r. i w 2022 r.); ocena bieżąca w zakresie szczepień ochronnych starszych i wśród dorosłych (kontrola w 2022 r.); ocena bieżąca w zakresie szczepień ochronnych (dwie kontrole w 2023 r.).

⁴⁸ W przypadku trzech kontroli, tj. dwóch w 2022 r. i jednej w 2023 r.

⁴⁹ W 103 na 197 badanych.

⁵⁰ Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

⁵¹ Naklejki zamieszczono w przypadku 151 szczepień na 181 wykonanych.

⁵² Od 1 października 2023 r. § 13 ust. 1 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

się czytelnym pismem odręcznym w odpowiednich częściach dokumentów, bezpośrednio po wykonaniu lub niewykonaniu szczepienia ochronnego.

(akta kontroli: tom I, str. 76-77, 106-420)

3. W żadnej z badanej dokumentacji medycznej (historii zdrowia i choroby)⁵³ nie zamieszczano informacji o przeprowadzonych szczepieniach.

Prezes wyjaśniła, że w dokumentacji medycznej zamieszczamy tylko wpis o badaniu przed szczepieniem i zakwalifikowaniu lub odroczeniu dziecka. Natomiast kiedy i jakie szczepienia wykonano odnotowujemy w karcie szczepień i książeczce zdrowia dziecka.

Zgodnie z § 9 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁵⁴ informacje na temat przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wykonywanych od dnia urodzenia zamieszczane są w dokumentacji medycznej, o której mowa w przepisach o rodzajach i zakresie dokumentacji medycznej oraz sposobie jej przetwarzania.

Ponadto zgodnie z § 38 ust. 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania prowadzona dokumentacja wewnętrzna indywidualna w formie historii zdrowia i choroby zawiera w szczególności informacje o szczepieniach.

(akta kontroli: tom I, str. 421-506, 509-510)

4. W szóstym roku życia nie wykonywano szczepień przypominających przeciw odrze, śwince i różyczce wyznaczonych w Programie Szczepień Ochronnych (wraz ze szczepieniem przeciw DTaP i polio), a obowiązkowe szczepienie przypominające przeciw *Streptococcus pneumoniae* były realizowane w 16-18 miesiącu życia, a nie w sposób przewidziany w programie szczepień w 13-15 miesiącu życia (wraz ze szczepieniami przeciw odrze, śwince i różyczce).

Prezes wyjaśniła, że zgodnie z wypracowaną zasadą i doświadczeniem innych lekarzy nie łączono szczepienia przeciw DTaP i polio ze szczepionką żywą przeciw odrze, różycze i śwince. Szczepienie przeciw DTaP wykonywano w piątym roku życia, a przeciw odrze, śwince i różyczce po szóstym roku, co jest bezpieczniejsze dla dzieci. Podobnie nie łączono szczepienia przeciw odrze, różycze i śwince ze szczepieniami przeciw Pneumokokom. Pierwsze szczepienie wykonywano w 13-15 miesiącu życia dziecka, a szczepienia przeciwko Pneumokokom razem z dawką przypominającą szczepienia przeciw DTaP w 16-18 miesiącu życia.

Prezes wyjaśniła ponadto, że jest to wieloletnia praktyka (NZOZ), która jest z naszego punktu widzenia bezpieczniejsza i lepiej tolerowana przez dzieci oraz bardziej akceptowana przez rodziców. O kwalifikacji, terminie i łączeniu szczepień decyduje indywidualnie lekarz i bierze za to odpowiedzialność.

(akta kontroli: tom I, str. 106-111, 118-268, 507-508)

5. W kwartalnych sprawozdaniach z realizacji szczepień ochronnych sporządzonych za okres od 1 stycznia 2021 r. do 30 września 2023 r. nie podano informacji o liczbie osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych oraz nie dołączono imiennego wykazu tych osób.

Zgodnie ze wzorem kwartalnego sprawozdania z realizacji szczepień ochronnych określonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych w dziale drugim tego

⁵³ Badaniem objęto dokumentację 75 zaszczepionych pacjentów.

⁵⁴ Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

sprawozdania należało podać liczbę osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, a do sprawozdania załączyć imienny wykaz tych osób.

Prezes wyjaśniła, że nie zostały zgłoszone żadne dzieci, dlatego że w pierwszej kolejności w stosunku do tych rodziców prowadzone są działania miękkie mające na celu zachęcić do zaszczepienia, gdyż często odwołanie się do obowiązku nie jest powiązane z brakiem chęci do zaszczepienia, jedynie okoliczności nie sprzyjają stawieniu się na wizytę (np. choroba, strach przed epidemią, itp.). Prezes dodała, że są w kontakcie z rodzicami dzieci, u których wystąpiły zaległości. *W latach 2021-2023 było wiele dzieci, które mogłyby ewentualnie zostać zgłoszone jako uchylające się od szczepień, dziś są w pełni wyszczepione. Zaległości w szczepieniach dzieci wynikały z wstrzymania szczepień na okres 12 miesięcy z powodu pandemii COVID – decyzja Konsultanta Krajowego Pediatrii i SANEPIDU. Dopiero gdy rodzic definitywnie poinformuje nas, że nie zamierza szczepić swojego dziecka, a nasze działania nie będą miały dalszego sensu, wówczas osoby te zostaną zgłoszone do PSSE jako uchylające się od szczepienia.*

Ponadto Prezes wyjaśniła, że oświadczenia o braku zgody na szczepienia w latach 2021-2023 złożyło pięć osób. Osoby te dopiero w 2023 r. definitywnie poinformowały, że nie zamierzają zaszczepić swoich dzieci. Zostaną oni zgłoszeni do PSSE w sprawozdaniu rocznym za 2023 r.

W sprawozdaniu z realizacji szczepień ochronnych sporządzonym za IV kwartał 2023 r. NZOZ wykazał siedmiu rodziców uchylających się od szczepień i ich 10 dzieci, których terminy niewykonanych szczepień przypadły na lata 2017-2023. Rodzice szóstki dzieci oświadczyli, że nie będą ich szczepić lub odmówili szczepienia, co zostało odnotowane w dokumentacji medycznej, a inni nie zgłosili się z dziećmi na wizytę szczepienną.

NZOZ nie wykazał żadnej z 17 osób ustalonych w ramach badanej próby⁵⁵, które nie zostały zaszczepione w okresie objętym kontrolą, jako uchylające się od szczepień (termin szczepienia dwóch osób przypadł w 2021 r., jednej w 2022 r., a pozostałych w latach 2022-2023). Rodzice jednego dziecka w sierpniu 2023 r. odmówili jego szczepienia, a w grudniu 2023 r. poinformowali NZOZ, że w najbliższym czasie podejmą decyzję w sprawie szczepień. Pozostali rodzice nie zgłosili się z dziećmi na szczepienie. Prezes wyjaśniła, że osoby te nie zgłaszały nam w trakcie rozmów zdecydowanej niechęci do szczepień swoich dzieci. *Jesteśmy w kontakcie telefonicznym z rodzicami, wysyłane są przypomnienia SMS i rozmowy. Liczymy, że w związku, iż mamy dobre relacje z pacjentami, ich dzieci zostaną zaszczepione w obecnym roku.*

W dokumentacji medycznej nie odnotowano przyczyn niezgłoszenia się na szczepienie.

(akta kontroli: tom I str. 106-117; tom II, str. 5-62, 100-150)

OCENA CZĄSTKOWA

Ustalony w NZOZ sposób powiadamiania o obowiązku szczepienia zapewniał zawiadomienie wszystkich zobowiązanych. Nie odnotowano jednak w 52% badanych przypadkach, w karcie uodpornienia pacjenta, potwierdzenia poinformowania o tym obowiązku, co naruszało przepisy § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁵⁶.

⁵⁵ W pkt 1.1 niniejszego wystąpienia ustalono, że 18 osób nie podano szczepionki przypadającej w badanym okresie życia, w tym jedna osoba miała odroczone terminy szczepienia.

⁵⁶ Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

NIK pozytywnie ocenia fakt przeprowadzania przez lekarza badań kwalifikacyjnych przed szczepieniem, udokumentowania tych badań w historii zdrowia i choroby pacjenta oraz wykonywania szczepień przez osobę mającą wymagane kwalifikacje. Zwraca jednak uwagę, że NZOZ nie przestrzegał przepisów § 9 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁵⁷, które wymagały, aby ww. dokumentacji zamieszczać informacje o przeprowadzonym szczepieniu. Ponadto szczepienia w drugim i szóstym roku życia były przeprowadzane nie w pełni zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych.

NZOZ podejmował działania w celu przypomnienia o zaległym szczepieniu, polegające w szczególności na wysyłaniu wiadomości SMS, listu, rozmowie na wizytach w NZOZ lub w ramach kontaktu pielęgniarki środowiskowej. NIK negatywnie ocenia fakt niewykazywania w sprawozdaniach kwartalnych sporządzonych za okresy od I kwartału 2021 r. do III kwartału 2023 r. z realizacji szczepień ochronnych liczby osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych, pomimo wystąpienia w tym okresie osób, które oświadczyły, że nie będą szczepić swoich dzieci. Było to niezgodne ze wzorem kwartalnego sprawozdania z realizacji szczepień ochronnych określonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

Opis stanu faktycznego

NZOZ realizował działalność oświatowo-zdrowotną ukierunkowaną na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. W placówce NZOZ w poczekalni dla pacjentów w widocznych miejscach znajdowały się plakaty dotyczące harmonogramu wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz korzyści wynikających z ich zaszczepienia. Dodatkowo w gabinetach lekarskich, w których przyjmowane były dzieci i młodzież, oprócz plakatów propagujących obowiązek szczepień ochronnych, dostępne były ulotki informacyjne mówiące o potrzebie wykonywania obowiązkowych szczepień ochronnych, które podczas wizyt przekazywano rodzicom.

Prezes wskazała, że działalność ta prowadzona była również przez lekarzy, pielęgniarki oraz położne w formie informacji przekazywanych w trakcie wizyty patronażowej, podczas wizyt domowych, na każdej wizycie szczepiennej oraz w razie wystąpienia wątpliwości rodziców. Podczas tych spotkań rodzice informowani byli o szczepieniach obowiązkowych i zalecanych, możliwości wyboru szczepionki skojarzonej lub tradycyjnej, a także o konsekwencjach niezaszczepienia dziecka.

Na podstawie dokumentacji medycznej wybranych 15 pacjentów, którzy w latach 2021-2023 byli na pierwszych wizytach szczepiennych⁵⁸ ustalono, że opiekunowie wyrażali zgodę na szczepienia ochronne oraz byli informowani o szczepieniach dodatkowych.

Zgodnie z wyjaśnieniami Prezesa pracownicy NZOZ praktycznie nie zaobserwowali zjawiska odmawiania przez rodziców zaszczepienia ich dzieci, co spowodowane było bardzo dobrą komunikacją z rodzicami i tłumaczeniem jak jest to ważny element prozdrowotny dla ich dzieci.

(akta kontroli: tom II, str. 222-241)

⁵⁷ Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

⁵⁸ Po pięć pierwszych wizyt w 2021 r., 2022 r. i 2023 r.

NZOZ nie realizował programów zdrowotnych i programów polityki zdrowotnej dotyczących obowiązkowych szczepień ochronnych. Prezes wyjaśniła, że NZOZ nie realizował tych programów z powodu *braku możliwości kadrowych. Brak lekarzy, którzy mogliby realizować dodatkowe zadania związane z programem kosztem realizacji kontraktu z NFZ na POZ.*

(akta kontroli: tom II, str. 222-223, 355-356)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nieujmowanie w dokumentacji medycznej pacjentów działalności oświatowo-zdrowotnej dotyczącej obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, prowadzonej przez lekarzy, pielęgniarki oraz położne w formie informacji przekazywanych w trakcie wizyt szczepiennych (za wyjątkiem pierwszej), wizyt domowych oraz w razie wystąpienia wątpliwości rodziców.

Prezes wyjaśniła, że *powyższe działania nie mają odzwierciedlenia w dokumentacji medycznej dziecka. Jedynie przy pierwszej wizycie szczepiennej mamy pieczętąki, na której rodzic wyraża zgodę na szczepienia ochronne oraz potwierdza, że udzielono informacji o szczepieniach dodatkowych. Brak obszernych wpisów w dokumentacji jest związany z ograniczonym czasem przeznaczonym na badanie jednego dziecka – 10 min/wizytę.*

Zgodnie z art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta⁵⁹ dokumentacja medyczna zawiera co najmniej opis stanu zdrowia pacjenta lub udzielonych mu świadczeń zdrowotnych, a według art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁶⁰ świadczeniem zdrowotnym jest działanie służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania.

(akta kontroli: tom II, str. 222-228)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia prowadzoną przez NZOZ działalność oświatowo-zdrowotną dotyczącą obowiązkowych szczepień ochronnych. Stwierdziła, że w budynku NZOZ umieszczono plakaty i ulotki informujące i promujące szczepienia obowiązkowe, a informacje na ten temat przekazywano na wizycie patronażowej.

Oceny tej nie zmienia fakt nieodnotowywania w dokumentacji medycznej, podejmowanych przez lekarzy, pielęgniarki oraz położne, innych działań w tym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Odnotowywanie na kartach uodpornienia, w miejscu do tego przewidzianym, faktu poinformowania o obowiązku poddania się szczepieniu ochronnemu, zgodnie z § 12 ust. 3 oraz załącznikiem nr 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

⁵⁹ Dz. U. z 2023 poz. 1545, ze zm.

⁶⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 991, ze zm.

2. Zamieszczanie w dokumentacji medycznej pacjenta (historii zdrowia i choroby) informacji o przeprowadzonych szczepieniach, zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. *w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych*.
3. Wykonywanie szczepień według Schematu obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży określonego w § 7 ust. 2 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. *w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych*.
4. Potwierdzanie w dokumentacji medycznej pacjentów działalności oświatowo-zdrowotnej ukierunkowanej na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych prowadzonej przez lekarzy, pielęgniarki i położne, zgodnie z art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*.
5. Sporządzanie i przekazywanie PSSE, w terminie 30 dni od zakończenia kwartału, raportów o wszystkich przypadkach niewykonania obowiązkowych szczepień ochronnych, zgodnie z § 17 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. *w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych*.

Uwagi   Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o *NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o *NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o *NIK* należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 22 lutego 2024 r.

Kontrolerzy
Marek Sikora
główny specjalista
kontroli państwowej

/-/

Paulina Wojtowicz-Maryjka
inspektor kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/